

britàniques i hibèrniques de tal situació. Ara bé, en el nom d'aquestes apareix sovint l'acusatiu cèltic BRIGANTAS, i és versemblant d'admetre que AD BRIGANTAS, a la nostra comarca, es convertiria en el nom d'una ampla localitat entorn de les fonts del riu, i després, en nom del riu mateix. D'ací vindria el plural català *Bregantes*, en *-es* < *-AS*; *Breg-* > *Berg-* segons el canvi corrent (*bregar* > *bergar*, *bergant/brigand*).

Afegia, però: «Una altra possibilitat més simple és que la conservació de la *-E* es degui a la fonètica mossàrab»; així ho admeto en *E. T. C.* I, 157; i en II, 101. Ara em refermo en la primera alternativa que em sembla molt versemblant, sense descartar l'altra definitivament: «postule phonétiquement une base BRIGANTAS, pouvant être identifiée avec le nom de peuplade celtique *Brigantes* localisé dans plusieurs parties de l'ancien monde celtique et notamment au Nord de Valence. Il a été d'abord sans doute le nom d'un endroit habité, appelé par les romains *Ad Brigantas*, avec le nom de la peuplade en accus. pl. celtique».

D'altra banda hi hagué BRIGANTION (que és el genitiu plural del cèltic) d'on vénen ultra els *Briançon* i *Briançó* francesos i catalans (per als quals, veg. infra l'article *Briançó*) pot venir el poble de *Berganzo*, agr. de Salinas a l'ONO. de Laguardia (Àlaba). El nom cèltic pertany als descendents de l'ieür. BRGHANT-: d'on provenen diverses formes germàniques etc. fins a l'indoiraní: escrit *bṛhánt/bṛbat-*, avèstic *bərəza(n)t*, persa *bolānd*, ossetí *bürzand*, tadjik *baland*, curde *bə-lənd* (Oranski, *Vvedenie v Iran. Fil.*, 350, 361), que és l'adjectiu comú en aquestes llengües per dir 'alt'.

En fonts de l'Antiguitat consta un BRIGANTIO hispànic, però no hi ha acord sobre la situació: uns el posen a l'Est d'A Crunha (o sigui cap als *Bergantinbos* moderns); però altres a la Tarraconense, i llavors bé podria ser el de Morella. En la *Taula Peutingeriana* consten sengles *Brigantio* a Rètia i a Pannònia. Cf. Holder I, 534-39, III, 238.

L'única reserva que es podria formular a aquesta etimologia del *Bergantes* és la possibilitat que es relacioni amb un nom *Bisgargis* que hom ha dit situat cap a Morella. En realitat la forma autèntica és *Biscargis* (deformada pels erudits per mor de la pseudoetimologia que llançaven); ja hi ha, doncs, insuperables entrebancs fonètics (i veg. sobre aquest nom s. v. *Biscarri/Bixquest*). Nom que consta en Plini (de qui ho copia Ptolemeu) atribuïnt-ho als ilercaons (-gavons), però també és una localització difícilment acceptable, vist l'inequívoc aspecte basc del mot i més probable és que correspongui a *Bizkargi*, serra i poble de Biscaia, i que hi hagi errada en els manuscrits de Plini: *ilergaones* per *autrigones*.

En canvi hi ha bona base arqueològica per al *Brigant*-de Morella, car s'hi ha trobat almenys una moneda celtibèrica amb una llegenda en lletres ibèriques, que hom llegeix *Bricaitm* (potser interpretació inexacta, per *Briganti-*, o amb evolució fonètica) (Hübner, *M. L. Ib.*, p. 26, n. 11; Holder III, 238); ara bé, essent això ibèric o celtibèric, no pot ser de Galícia, però és fàcil que correspongui a la zona morellana.

¹ S'expliquen aquestes confusions perquè són les dues zones muntanyoses, com la de Morella, pertanyents a la província de Castelló. El mateix Sarthou després rectifica Sènia en *Cervol* (p. 629) amb el qual la confusió és ben explicable perquè tots dos rius neixen al peu de Morella, si bé amb direcció oposada. Altrament Sarthou, i encara més Muga, fan aquí moltes confusions geogràfiques i pseudoetimològiques, ultra aquestes, que ja no em cal refutar. — ² També en aqueixos països s'ha aplicat aquest radical a rius. El *Brent*, afl. esq. del Tàmesis prop de Londres, i *Braint* riu d'Anglesey, apareixen antigament en forma *Bregent*, i s'admet que tenen com a base BRIGANTIA; *Bregenz* NL a la desembocadura del *Bregenzer Lache* en el Llac de Constança, que el 1240 apareix com *Bregenze* en el nom del riu: en Estrabó (IV, 206) *Βριγαντιών*. També nom d'altres riuets: en el Valais, *Prentze*; i BRIGANTA > *Brege*, afl. del Danubi (més en Krahe, *Unsr. Alt. FIN.*, 66, 83, 88). A Galícia hi ha la zona dita *Bergantiños*, en el NO., diminutiu de *Brigantes*, cf.: «los puertos más principales que en aquella parte caen, son el de la Coruña, que se decía *Brigantino*, el de Laredo y el de Santander» (Mariano, *Hist. de Esp.*, Rivad xxx, 3b). S'explica aquest nom perquè els *Bergantiños* son una zona de carenes costeres que cauen escarpades damunt l'oceà.

Lo BERGANTI

És una de les illetes dels Columbrets (Peníscola xxxviii, 197.22); *El Berganti* o *Escull de St. Pere*, enfora de Xàbia (xxxiii, 81.5, 26). Comparació amb la nau d'aquest nom.

BERGANUI

Llogaret de l'Alta Ribagorça, 4 k. al SO. d'Areny, en una solana a mig aire de la Serra de Sant Salvador. Tenia 24 cases i 106 habitants a principis de segle. Actualment hi viu encara una família al lloc anomenat el Mas d'Avall, però al nucli urbà no hi queda ja ningú. Alguns hi tenen el bestiar i els estris per conrear les terres, altres tornen solament els mesos d'estiu. L'església és romànica. Els carrers, estrets, rostos i empedrats amb còdols posats de cantell, semblen més propis per a caminar-hi els animals que no pas les persones. Tot el poble té l'aspecte de quelcom arcaic i ancestral. Allunyat de les vies de comunicació que vorejaven el Noguera Ribagorçana, Berganui ha mantingut sempre una forma de ser i de viure diferent de la que caracteritza Areny. Aquest ha tingut una economia eminentment agrícola, mentre que aquell ha donat preferència a les activitats pecuàries.

La denominació antiga (*Varginui*, a. 971) i les raons que donarem més endavant aconsellen tractar aquest nom de manera independent, sense afirmar que es relacioni amb topònims com *Berga* o *Bergús*.